

Forslag til Handlingsplan for Miljøpolitikken 2009-11

Dok af 27.maj 2008 journalnr.: 2007/16527

I samspil med præsentationen af en ny miljøpolitik for Odense Kommune forelægger vi her den første samlede miljøhandlingsplan for perioden 2009-11. Handlingsplanen sætter gang i de første helt nødvendige initiativer, analyser og udredninger, der skal sikre, at vi kommer godt i gang. Fremover vil vi hvert år, samtidig med budgetlægningen, udarbejde en ny miljøhandlingsplan, så vi sikrer fremdrift og løbende opfølgning på og videreførelse af miljøpolitikken.

Miljøhandlingsplanen omfatter langt fra alle Odense Kommunes indsatser for en bæredygtig udvikling. Vi varetager således en lang række lovbundne opgaver, som ikke fremgår af handlingsplanen. Handlingsplanen er derfor udtryk for de nye aktiviteter, som er nødvendige for at leve op til de nye og ambitiøse mål, der er opstillet i Odense Kommunes nye miljøpolitik.

Miljøhandlingsplanen er udarbejdet med udgangspunkt i miljøpolitikken fire strategier og skal sikre, at Odense Kommune kan leve op til de mål og delmål, der er opstillet i miljøpolitikken. Handlingsplanen består først og fremmest af en række aktiviteter, som skal gennemføres i årene 2009 og 2010, og som vurderes at være helt nødvendige for at leve op til målsætningerne for 2015 og 2025. Derudover indeholder handlingsplanen en række forslag til projekter og initiativer, som skal beskrives og analyseres nærmere, således at de kan indgå i prioriteringen af aktiviteter, der skal indgå i handlingsplanen for 2011 og efterfølgende år.

I forbindelse med udarbejdelsen af miljøhandlingsplanen for 2011 må det forventes, at der på baggrund af de initiativer, analyser og udredninger, der igangsættes og gennemføres i 2009 og 2010, vil komme forslag til en række nye aktiviteter, der skal indgå i handlingsplanen for 2011 og efterfølgende år.

Handlingsplanen er indenfor hver strategi inddelt i en række indsattpakker, der korresponderer med miljøpolitikken delmål. Inden for hver indsattpakke angives relevante delmål samt aktiviteter med angivelse af budgettal, tidsplan og hvem, der er ansvarlig for udførelsen af hver enkelt aktivitet. Indsattpakkerne er prioriteret på følgende måde:

- RØD: Indsattpakker, der skal gennemføres senest i 2010 for at leve op til miljøpolitikken mål og delmål
- GUL: Indsattpakker, der skal gennemføres senest i 2011 for at leve op til miljøpolitikken mål og delmål
- GRØN: Indsattpakker, der skal vurderes nærmere mhp. eventuel iværksættelse efter 2011

Handlingsplanen indeholder først en oversigt over de indsattpakker, der skal gennemføres frem til 2011 (røde og gule), og efterfølgende en specifikation af samtlige indsattpakker.

Oversigt over indsatser i 2009-I I

Den bæredygtige by	2009	2010	2011
Miljøledelse	1.000.000	2.050.000	2.000.000
Bæredygtighedsvurdering af planer og politikker	0	100.000	0
Kraftcenter for samarbejde om lokal bæredygtighed	400.000	500.000	500.000
Grønne indkøb	3.000.000	4.195.000	3.000.000
Synliggørelse	25.000	575.000	425.000
SUM	4.425.000	7.420.000	5.925.000

Klimaby i europæisk særklasse	2009	2010	2011
Klimaplan	1.250.000	0	0
Trafik- og mobilitetsplan	0	0	0
Reduktion af trafikens luft- og støjforurening	0	300.000	1.200.000
Miljørigtigt kommunalt byggeri og renovering	0	700.000	0
Miljørigtigt privat byggeri og renovering	0	350.000	0
Bæredygtig bydel - plangrundlag	0	0	500.000
SUM	1.250.000	1.450.000	1.700.000

Danmarks grønneste storby	2009	2010	2011
Kvalitet, adgang og aktivitetsmuligheder i parker og grønne områder – kortlægning og planlægning	0	450.000	150.000
Grønne sammenhænge - kortlægning	450.000	450.000	0
Naturen og landskabet – kortlægning og planlægning	0	500.000	600.000
Spildevandshåndtering – kortlægning og planlægning	0	100.000	0
Overfladevand - handlingsplaner	0	150.000	0
Overfladevand – vandløbsprojekter	0	0	22.350.000
Regnvandshåndtering – planlægning og vidensopsamling	0	100.000	0
Grundvandsbeskyttelse	0	400.000	200.000
Grundvandsbeskyttelse – omlægning af landbrugsjord	0	0	2.000.000
SUM	450.000	2.150.000	25.300.000

Byen med bæredygtighed for børn og unge	2009	2010	2011
--	-------------	-------------	-------------

Børn og unge i byen og naturen	0	700.000	700.000
Bæredygtighed i skole- og institutionsbygninger	0	100.000	100.000
Undervisning og pædagogiske aktiviteter - kompetenceudvikling	0	500.000	500.000
SUM	0	1.300.000	1.300.000

Specificeret handlingsplan

Den bæredygtige by

Miljøledelse

Delmål 2015	Delmål 2025
Odense Kommune har underskrevet Aalborg Commitments og gennemført løbende afrapporteringer og forbedringer.	Odense Kommune har underskrevet Aalborg Commitments og gennemført løbende afrapporteringer og forbedringer.
Odense kommune har implementeret et Miljøledelsessystem, som kan certificeres efter en anerkendt standard.	Odense kommune har et Miljøledelsessystem, som er certificeret efter anerkendt standard.
Alle delmål for 2015 i Miljøpolitikken er nået.	Alle delmål for 2025 i Miljøpolitikken er nået.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Underskrivelse af Aalborg Commitment ifm. Bæredygtighedskonferencen	Byrådet				15-17. sept 2008
Afrapportering til Aalborg Commitments og Grønt regnskab. Status for de lovbundne opgaver.	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinerer				2009
Bæredygtighedsorganisering etableres i forvaltningerne med koordinatore og et sekretariat for intern bæredygtighedskoordinerer.	Direktørgruppen	1.000.000	2.000.000	2.000.000	2009 og fremad
Miljøledelse implementeres i Odense kommune som virksomhed (Kræver kompetenceudvikling hos bl.a. bæredygtighedskorrdiratorerne).	Direktørgruppen og Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinerer	-	50.000	-	2010-2012
Opfølgning og koordination omkring udarbejdelse af projektforslag på de projekter, der skal prioriteres imellem og udarbejdes handlingsplan på inden budgetforhandling for år 2010. Derefter vil denne aktivitet blive en del af Miljøledelsessystemet.	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinerer	-	-	-	2009
Samlet budget		1.000.000	2.050.000	2.000.000	

Bæredygtighedsvurdering af planer og politikker

Delmål 2015	Delmål 2025
Der foretages en bæredygtighedsvurdering af relevante politiske beslutninger, der har væsentlig konsekvens for bæredygtighed.	Der foretages en bæredygtighedsvurdering af relevante politiske beslutninger, der har væsentlig konsekvens for bæredygtighed.
Bæredygtighed indgår som element i byplanlægningen.	Bæredygtighed indgår som element i byplanlægningen

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Værktøj til udarbejdelse af Bæredygtighedskonsekvensvurdering i politiske dagsordner som viderebygning på udvikling af sundhedskonsekvensvurdering i politiske dagsordner.	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinerer		100.000		2010
Miljøpolitikens bæredygtighedsaftryk skal sættes igennem på tværs af en erhvervs politik, en sundhedspolitik og en socialpolitik, som en væsentlig forudsætning for udmøntning af princippet".	Direktørgruppen				2009 og fremad
Udarbejdelse af vejledning til at bæredygtighed indgår i grundlaget for fysisk planlægning.	BKF, BMF				2009/2010
Udarbejdelse af procedure for opstilling af bæredygtige alternativer i VVM-sager	BKF				2009
Udarbejdelse af værktøj til bredere bæredygtighedsvurdering i miljøvurdering af planer og programmer	BKF				2009
Samlet budget		0	100.000	0	

Kraftcenter for samarbejde om lokal bæredygtighed

Delmål 2015	Delmål 2025
Bæredygtighedsråd med fælles mål og aktiviteter mellem private og offentlige aktører for fremme af bæredygtige løsninger.	Bæredygtighedsråd med fælles mål og aktiviteter mellem private og offentlige aktører for fremme af bæredygtige løsninger.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
------------------	------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-----------------

Etableringen af et Bæredygtighedsråd med sekretariat	Direktørgruppen	400.000	500.000	500.000	2009 og fremad
Anvendelse af det digitale borgerpanel til undersøgelse af borgernes holdninger og adfærd ift. miljøpolitikken mindst en gang årligt	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinering				2009/2010
Bæredygtighed på dagsordenen i det Grønne råd	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinering				2009
Samlet budget		400.000	500.000	500.000	

Grønne indkøb

Delmål 2015	Delmål 2025
100 % af elforbruget i Odense Kommune (som virksomhed) kommer fra "Grøn strøm"	100 % af elforbruget i Odense Kommune (som virksomhed) kommer fra "Grøn strøm"
100% af maden der serveres i børneinstitutioner er produceret af økologisk råvarer.	100% af maden der serveres i børneinstitutioner er produceret af økologisk råvarer.
50% af maden der serveres i andre institutioner er produceret af økologisk råvarer.	100% af maden der serveres i alle institutioner er produceret af økologisk råvarer.
Alle el-forbrugende produkter er udskiftet til det på indkøbstidspunktet mest lavenergiforbrugende	Alle el-forbrugende produkter er udskiftet til det på indkøbstidspunktet mest lavenergiforbrugende
Minimum 70% af alle indkøb af non-food produkter er deklareret fri for giftige og allergifremkaldende stoffer ud fra bæredygtige principper	100 % af alle indkøb af non-food produkter er deklareret fri for giftige og allergifremkaldende stoffer ud fra bæredygtige principper
Al nødvendig emballage skal genbruges eller nyttiggøres	Al nødvendig emballage skal genbruges eller nyttiggøres af leverandøren
Dokumentation for at de decentrale indkøbere fortrinsvist foretager grønne indkøb.	Indkøbsadfæren er ændret. Alle indkøb foretages som grønne indkøb.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Vurdering af hvorvidt der skal udarbejdes en ny indkøbspolitik med henblik på om bl.a. følgende krav er tilstrækkeligt beskrevet: <ul style="list-style-type: none"> - miljø - etik - socialt ansvar - bæredygtighed - dyrevelfærd 	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF				2009 / 2010

- økologi					
Udarbejde handlingsplan for indkøb af økologiske varer hvor bl.a. økonomi, driftsikkerhed og ændrede produktionsformer vurderes.	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF		450.000		Næste 4-årige kontrakt for fødevarer udbydes i 2008.
Udarbejde faktaark bl.a. indeholdende krav til miljø, etik, socialt ansvar, bæredygtighed og dyrevelfærd, emballage i forbindelse med udbud	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF		450.000		Faktaark udarbejdes løbende i takt med udbudsplanen. Igangsættes 2009
Udarbejde kommunikationsplan for synliggørelse af grøn indkøbspolitik (internt og eksternt) herunder udvikling af data til miljøbarometer og grønt indkøbslogo. Heraf vil det fremgå hvilket ressourcebehov der vil være i forbindelse med implementering af kommunikationsplanen, herunder udarbejdelse af pjecer, afholdelse af temadage o.l.	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF		225.000		Igangsættes 2010
Sikre værktøjer til dokumentation og opfølgning af grønne indkøb og indkøbsadfærd. (Uddannelses- og udviklingsomkostninger)	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF		70.000		Igangsættes 2010
Dannelse af Miljøindkøbsteam bestående af bl.a. repræsentanter fra Industrimiljø, Indkøb, Energi, Arbejdsmiljø, og evt. ekstern miljøfaglig bistand.	BMF i samarbejde med BKF		-		Igangsættes 2009
Indkøb af CO ₂ -neutral Grøn strøm til Odense Kommunes eget forbrug	BMF	3.000.000	3.000.000	3.000.000	2009-
Samlet budget		3.000.000	4.195.000	3.000.000	

Grønne indkøb – yderligere tiltag

Delmål 2015

Delmål 2025

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Oprettelse af Grøn Pulje med bidrag fra indkøbsbesparelser.	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF				2011-2015
Kommunikationsstrategi, temadage, grønne tips, kampagner, spørgekasse, uddannelse af decentrale indkøbere.	BMF i samarbejde med BKF, SAF, ÆHF, BUF			100.000 / år	2011-2015

Synliggørelse

Delmål 2015	Delmål 2025
En ny Miljøportal anvendes og er kendt af borgerne i Odense.	En ny Miljøportal anvendes og er kendt af borgerne i Odense.
Det 6. Bæredygtighedsarrangement afholdt i Odense	-
Flere borgere opfatter Odense som bæredygtig by	-

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Præsentation af Miljøpolitikken på Bæredygtighedskonference	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinering				15-17. sept 2008
Udvikling og drift af en Miljøportal	Kommunikation i BMF og Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinering		100.000	100.000	2010-
Udvikling af Miljøbarometer i byrummet. Miljøbarometeret skal gøre det muligt for borgerne at følge udviklingen bl.a. i form af indikatorer.	Kommunikation i BMF og Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinering		100.000		2010
Der igangsættes en undersøgelse af hvordan bæredygtighed (herunder også social bæredygtighed i form af bl.a. lighed i forhold til byrum) bedst synliggøres i det offentlige rum evt. via en idekonkurrence.	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinering via Borgerforum				2010
Uddeling af "priser" til bæredygtige virksomheder, foreninger og private husstande	Bæredygtighedsrådet	25.000	25.000	25.000	2009
Der udarbejdes en plan for løbende synliggørelse	Alle forvaltninger		50.000		2009/2010

omkring arbejdet med bæredygtighed, der hvor kommunen møder borgerne (offentlige kontorer mm).					
Bæredygtighed som tema i husstandsomdelt Odense-bog	Kommunikation BMF				2009
Etablering af et rent by-team, der sikrer renholdelse af byens gader, fortorve og øvrige byrum			300.000	300.000	2010-
Samlet budget		25.000	575.000	425.000	

”Økolarium”

Delmål 2015

Delmål 2025

Se ovenfor

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Undersøge muligheden for opførelse af et ”økolarium”. Økolariet skal fungere som vartegn for kommunens bæredygtighedsindsats og være en oplysningskilde for byens borgere, som tillige kan anvendes til undervisning af børn og unge.	Sekretariat for intern Bæredygtighedskoordinerer			Skal udredes i projektformulering	2011-2015

Klimaby i europæisk særklasse

Klimaplan

Delmål 2015	Delmål 2025
Klimaplanen er vedtaget, og kommunens CO ₂ -udslip er reduceret i overensstemmelse hermed.	Kommunens CO ₂ -udslip er reduceret i overensstemmelse med klimaplanen.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af en klimaplan, der beskriver, hvorledes Odense på sigt kan blive CO ₂ -neutral. Planen vil bl.a. indeholde konkrete mål og handlingsplaner til: <ul style="list-style-type: none"> - hvorledes energiforbruget i kommunalt nybyggeri og større renoveringsprojekter kan omlægges til eller suppleres med vedvarende energi, - hvilken fremgangsmåde/strategi som skal iværksættes for at erhvervsvirksomheder kan omlægges til eller suppleres med vedvarende energi, - hvilken tilgang som kan anvendes for at påvirke private til også at opnå en andel af forbruget som vedvarende energi. 	BKF, BMF	1.250.000			2009
Udarbejdelse af en plan for, hvor og hvorledes VE kan implementeres i byggerier hos private, kommunale og erhvervsvirksomheder.	BKF i samarbejde med BMF, ÆHF, SAF, BUF	Indgår i klimaplanen			2009
Undersøgelse af mulighederne for at opsætte og støtte anvendelse af vedvarende energi i kommunale byggerier	BKF	Indgår i klimaplanen			2009
Undersøgelse af mulighederne for samarbejde med andre kommuner om etablering af vedvarende energianlæg	BKF, BMF	Indgår i klimaplanen			2009
Undersøgelse af mulighederne for etablering af et centralt placeret fyrtårn, der illustrerer vedvarende energi (koordineres med udvikling af bæredygtig bydel)	BKF	Indgår i klimaplanen			2009
Underskrivelse af Danmarks Naturfredningsforenings borgmestererklæring om at udarbejde en klimaplan, hvor målet er at reducere kommunens CO ₂ -udledning med mindst	BMF				2009

2 % årligt					
Der laves en strategi for information om energibesparelser til kommunens borgere, herunder synliggørelse af Odense som Energirigtig by. Strategien skal forholde sig til kontakten til kommunens ansatte, virksomheder og borgerne i form af: <ul style="list-style-type: none"> - Informationsmateriale - Kampagner - Rådgivningscenter - Demonstrationsprojekter - Skoleundervisning - Uddannelse af miljøambassadører - Synliggørelse i hjemmet af forbrug 	BKF, BMF, BUF	Indgår i klimaplanen			2009
Undersøgelse af mulighederne for en udvidet fælles rådgivningsfunktion for el og varme	BKF i dialog med forsyningsselskaberne				2008-09
Samlet budget		1.250.000	0	0	

Vedvarende energi

Delmål 2015	Delmål 2025
En væsentlig del af den forbrugte el i Odense Kommune kommer fra centrale vedvarende energianlæg	Størstedelen af den forbrugte el i Odense Kommune kommer fra centrale vedvarende energianlæg
En væsentlig del af private og erhvervskunders elforbrug kommer fra "Grøn strøm"	Størstedelen af private og erhvervskunders elforbrug kommer fra "Grøn strøm"
En del af elforbruget og varmemeforbruget i kommunalt nybyggeri og større renoveringsprojekter skal produceres af egne vedvarende energianlæg.	En væsentlig del af elforbruget og af varmemeforbruget i kommunalt nybyggeri og større renoveringsprojekter skal produceres af egne vedvarende energianlæg.
En del af elforbruget og varmemeforbruget til særlige erhvervsvirksomheder, skal med hjælp fra kommunen, overføres til egne vedvarende energianlæg.	En større del af elforbruget og varmemeforbruget til særlige erhvervsvirksomheder, skal med hjælp fra kommunen, overføres til egne vedvarende energianlæg.
En del af elforbruget og varmemeforbruget til private nybyggerier skal komme fra egne vedvarende energianlæg.	En større del af elforbruget og varmemeforbruget til private nybyggerier skal komme fra egne vedvarende energianlæg.
Odense Kommune skal i samarbejde med Fjernvarme Fyn have opstillet og dokumentere en fremtidssikret strategi for fjernvarme / -køling i overensstemmelse med Odenses Miljøpolitik.	Dele af den fremlagte strategi skal være gennemført.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
------------------	------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-----------------

Afhænger af klimaplanen (jfr. ovenfor).

Vedvarende energi – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Oprettelse af en fond til støtte for integrering af vedvarende energi i kommunale byggerier, hvor man enten kan få et tilskud eller et rentefrit lån, med tilbage-betaling via de besparelser man får på el- og varmeregningen.	BKF, BMF			Udredes	2011
Fra år 2010 skal alle nyindkøbte kommunale biler være af typen med lav udledning af CO ₂ pr. kilometer - maks. 140 g CO ₂ /km og fra år 2012 maks. 120 g CO ₂ /km	BMF			Udredes	2011
Der udarbejdes en strategi, så alle kommunens biler er CO ₂ neutrale i 2025	BMF, BKF			Udredes	2012-2025
Der foretages kun flyrejser, hvis merprisen med tog overstiger 150% og tidsforbruget overstiger 150%	BMF			Udredes	2011-
Transport (Flyrejser, tog, taxa) foretaget af Odense Kommunes topembedsmænd skal gøres "CO ₂ -neutralt". Der betales et standardbeløb pr km til en kommunal fond til der har til formål at reducere CO ₂ udledningen fra kommunen. Fra 2015 skal alle kommunalt ansatte rejse CO ₂ -neutralt	Odense Kommune			Udredes	Procedure i 2010 Iværksættes fra 2011 for topembedsmænd og 2015 for alle kommunalt ansatte
Undersøgelse af mulighederne for en kommunal VE-fond, som udlodder penge til klimaforbedrende lokale tiltage..				Udredes	2011
Den kollektive varmforsyning skal optimeres med hensyn til samspil mellem VE, elproduktion og fjernvarme. Herunder mindskning af transmissionstab, lagring af energien, indregulering og udjævning samt indarbejdning af fjernkøling.	BMF, BKF i samarbejde med Odenses varme- og elforsyning.				2011

Energibesparelser

Delmål 2015	Delmål 2025
Alle kommunens ejendomme skal være evalueret/gennemgået og der skal foreligge en integreret energi- og vedligeholdelsesplan indeholdende bl.a. niveauopdelte forslag til energiforbedrende tiltag.	Alle kommunens ejendomme skal være evalueret/gennemgået og der skal foreligge en integreret energi- og vedligeholdelsesplan indeholdende bl.a. niveauopdelte forslag til energiforbedrende tiltag.
Med støtte og vejledning fra Odense Kommune, skal flere af Odenses erhvervsvirksomheder have udarbejdet en integreret energi- og vedligeholdelsesplan.	Med støtte og vejledning fra Odense Kommune, skal endnu flere af Odenses erhvervsvirksomheder have udarbejdet en integreret energi- og vedligeholdelsesplan.
Der skal være gennemført energiforbedrende tiltag på kommunale ejendomme for mindst 30 mio. kr. Rentabiliteten for de udførte tiltag, skal være på maksimalt 6 år for el og 8 år for varme.	I henhold til den integrerede energi- og vedligeholdelsesplan, gennemføres der på energibesparende tiltag for: - 4 mio. kr./år på kommunale ejendomme. - 6 mio. kr. på erhvervsvirksomheder.
Nøgletallet for Odense Kommunes samlede energiforbrug skal maksimalt være 0,4 GJ/m ² for varme og 28 kWh/m ² for el.	Nøgletallet for Odense Kommunes samlede energiforbrug skal maksimalt være 0,35 GJ/m ² for varme og 24 kWh/m ² for el.
Energi- og vandforbrug skal være offentligt tilgængeligt for alle kommunale ejendomme.	Energi- og vandforbrug skal være offentligt tilgængeligt for alle private bygninger og dele af erhvervsvirksomheder.
Odense Kommune driver i samarbejde med bl.a. forsyningselskaberne og andre interessenter/aktører et center, som informerer og vejleder borgerne i energimæssige spørgsmål.	Centeret laver opsøgende arbejde til private og erhvervsvirksomheder med konkrete råd og vejledning i energimæssige spørgsmål.
Rådgivningscenteret vejleder kommunens brugere og borgere om energi- og miljørigtig tiltag og adfærd. Resultater af denne service afstedkommer en realisering på mindst 25 % af de foreslåede aktiviteter.	Kommunens rådgivningscenter opsøger tillige kommunens borgere og informere om energi- og miljørigtig tiltag og adfærd. Resultater af dette arbejde afstedkommer en realisering på mindst 25 % af de foreslåede aktiviteter.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
------------------	------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-----------------

Afhænger af klimaplanen (jfr. ovenfor).

Energibesparelser – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Undersøgelse af mulighederne for, at Odense	BKF				2011

Kommune stiller krav om, at der ved alt kommunalt og privat nybyggeri og større renoveringsprojekter skal laves en integreret energivurdering.					
Installation af intelligente målere, der indregulerer og tilpasser forbruget efter udbud og produktion, hos forbrugerne	Energiselskaberne				2008-10
<p><i>Dannelse af fælles rådgivningsfunktion ell varme Omfatter såvel Odense Kommunes egne ejendomme og brugere som private og erhvervsvirksomheder</i></p> <p><i>Delaktiviteter</i> Skoleundervisning, projekter og undervisningsmaterialer.</p> <p>Lokale kampagner med forgangs virksomheder og borgere i fokus. Registrering af de faktisk opnåede resultater og offentliggørelse.</p> <p>Prioritere energibesparelser udført inden for kommunegrænsen, selvom det kan have en økonomisk negativ effekt på den udførende operatør.</p> <p>Interne krav til kommunens bygninger, apparater og adfærd.</p> <p>Skabelse af incitamenter. F.eks. på skoler, at spare kWh kan bruges til skolerejsen!</p> <p>På forkant med udviklingen af nye apparater med lavt forbrug, gennem demonstration og introduktion.</p> <p>Diodelys, sparelamper, elbiler, køleskabe, standby osv.</p>	<p>BMF, BKF i samarbejde med forsyningsselskaberne</p> <p>Rådgivningsfunktionen Rådgivningsfunktionen i samarbejde med Kommunen Rådgivningsfunktionen, selskabernes bestyrelser BKF, BMF</p> <p>BUF i samarbejde med energiselskaber</p> <p>Energiselskaber gennem rådgivningsselskab Energiselskaber gennem rådgivningsselskab BMF</p> <p>BKF, BMF</p> <p>BMF, BKF + selskaber</p>			<p>Energi-selskaberne anvender 8.000.000 / år</p> <p>Odense Kommune har i dag dele af opgaverne som bl.a. myndighedsopgaver. Udover disse, vil Odense Kommune skulle afsætte 2.500.000 kr. pr. år.</p>	2011-

<p>Kommunen foran med egne apparater. Kun lavenergi, specifikation af holdninger og retningslinier.</p> <p>Nytænkning af tilbagebetalingskrav til energiinvesteringer, evt. gennem fremmed finansiering. F.eks. vil ændring af klimaskærm have lange virkninger og men også kræve investeringer med lidt længere tilbagebetalingstider.</p> <p>Markeringer: F.eks. 0 glødelamper i skoler eller i alle kommunens bygninger efter 2008. Eller Bevægelsesfølere en påbud i alle klasselokaler. Markeringer er gode i pressen og viser, at man gør noget.</p> <p>En aktiv, opfølgende indkøbspolitik som prioriterer energiforbruget efter deisen. "Det er måske billigst nu, men det bliver det dyreste i det lange løb" ikke dur. Altså en holdning hvor økonomien indeholder f.eks. 10 års driftstid inkl. energi forbruget.</p> <p>En holdning til om kommunen kun skal spare energi hvor det er rentabelt, eller om det godt må have en merudgift.</p> <p>Brug af kommunens kommunikationskanaler til at markere det grønne image og fokus på energibesparelser. F.eks. på brevpapir, kuverter, tryksager, hjemmeside, stillingsannoncer. Det gælder om at inddrage og gøre borgerne medansvarlige.</p>	<p>BMF</p> <p>BMF, BKF</p> <p>BMF i samarbejde med BKF, ÆHF, SAF, BUF</p>				
<p>Forskellige kampagner med information til borgere og virksomheder om energibesparende foranstaltninger.</p>	<p>BKF</p>			<p>500.000 / år</p>	<p>2011-</p>

På Odense Kommunens nye miljøportal er der en samlet energiinformation: <ul style="list-style-type: none"> - Strøm, vand og varme forbrug i offentlige bygninger grupperet efter emner - Det gennemsnitlige forbrug af strøm, vand og varme pr. husstand - Forslag til energibesparelser - Spørgekasse med gode råd og vejledning 	BMF og Energiselskaberne.			500.000 / år	2011-
Der skal udpeges 8 repræsentative institutioner – plejehjem, skoler, børnehaver, kontorbyggeri – som med vejledning fra kommunen/konsulent skal gennemføre energibesparelser. Besparelserne skal omfatte strøm, varme og vand. Projektet skal vises frem som et godt eksempel.	BKF i samarbejde med BMF, ÆHF, SAF, BUF			Udredes	2011-15
Der etableres en børnehave hvor legepladsen laves med energiproducerende redskaber	BUF, BKF			500.000	2012

Synlige klimatiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
Der skal etableres "fyrtårne" i Odense, som illustrerer aktuelle og relevante vedvarende energityper (sol, vind, jord, biobrændsler etc.)	Der skal etableres "fyrtårne" i Odense, som illustrerer aktuelle og relevante vedvarende energityper (sol, vind, jord, biobrændsler etc.)
Alle kommunale byggerier og større renoveringsopgaver skal have synlige vedvarende energi-aktiviteter.	Alle kommunale og 50 % af private byggerier skal have synlige vedvarende energi-aktiviteter.
Al energiproduktionen fra vedvarende energi-fyrtårne skal være synlig ved de pågældende anlæg og samlet for alle anlæg.	Al energiproduktion fra vedvarende energi skal være offentligt tilgængelig.
Energibesparende tiltag skal på bedste arkitektoniske vis synliggøres i alle kommunale byggerier.	Gode og velfungerende "synlige energitiltag" skal formidles til andre nationale og internationale aktører.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Alle kommunale byggerier og større renoveringsopgaver skal have synlige VE-aktiviteter. Via konsulent laves en procedure for VE tiltag på kommunale byggerier. Det er ikke formålet at	BKF			500.000 1.000.000 / år til VE	2011-

<p>substituere fjernvarme med VE. Efterfølgende gennemføres tiltagene.</p> <p>Der skal være synlige VE-aktiviteter på 50% af de private nye byggerier og ved større ombygninger. Via konsulent laves en procedure for VE tiltag og efterfølgende gennemføres tiltagene. Det er ikke formålet at substituere fjernvarme med VE.</p>				<p>tiltag</p> <p>Samt 10 % af vedligeholdelses budgettet for kommunale bygninger (til VE på de kommunale bygninger)</p>	
<p>På mindst 3 centrale pladser opstilles synlige barometer der viser produktion og forbrug af energi og vand for husstandene i Odense Kommune.</p>	<p>BKF og Energiselskaberne.</p>	<p>500.000 / år</p>	<p>2010-</p>		

Energiforskning og -udvikling

Delmål 2015	Delmål 2025
<p>Odense Kommune skal udlægge et areal på mindst 20.000 m² svarende til 30 parcelhuse, hvor vedvarende energi og forskningsmæssig tilgængelighed skal være det bærende element.</p>	<p>Odense kommune etablerer et egnet område på yderligere 20.000 m² for vedvarende energiforskning i eksisterende byggeri.</p>
<p>Odense har mindst gennemført 1 fuldskalaforsøg med vedvarende energi i bynær bebyggelse.</p>	<p>Odense har mindst gennemført 2 fuldskalaforsøg med vedvarende energi i bynær bebyggelse samt 2 fuldskalaforsøg med lagring af energi.</p>
<p>Odense skal have mindst 15 samarbejdspartnere indenfor forskning og udvikling af vedvarende energi fordelt i Europa. Samarbejdet skal have resulteret i mindst 5 konkrete projekter.</p>	<p>Odense skal have mindst 35 samarbejdspartnere fordelt i Europa. Samarbejdet skal have resulteret i mindst 15 konkrete projekter.</p>
<p>Odense skal have mindst 5 internationale sparrings-partnere.</p>	<p>Det internationale samarbejde skal belyse mindst 5 innovative og konkrete energitiltag i Odense.</p>
<p>Odense skal mindst have gennemført 5 eksternt støttede energiprojekter.</p>	<p>Odense skal mindst have gennemført 10 eksternt støttede energiprojekter.</p>

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
<p>Undersøgelse af mulighederne for etablering af et åbent forskningscenter i tilknytning til en ny privat bebyggelse, hvor kommunen stiller skærpede energi- og miljømæssige krav.</p>	<p>BKF, BMF</p>			<p>200.000</p>	<p>2011</p>
<p>Etablering af en ny privat bebyggelse, hvor kommunen ud over</p>	<p>BMF, BKF</p>			<p>10.000.000 samt</p>	<p>2011-14</p>

skærpede energi- og miljømæssige krav også har specificeret særlige krav om tilgængelighed på bl.a. dele af de enkelte boligers tag og facader arealer. Boligerne incl. tag og facader skal være omdrejningspunktet for fuldskalaforsøg.				køb og byggemodning af et areal på 20.000 m ² .	
Etablering af medfølgende faciliteter (kontor, udstilling, værksted, laboratorie, mødelok. mm). Centeret skal placeres og integreres i ovenstående bebyggelse.	BMF			15.000.000 + 100.000 / år	2011
Etablering af forbindelses- / installationskanaler mellem centeret og de enkelte boliger.	BMF			2.000.000	2011-14
Forskningen skal primært omhandle innovative muligheder for energiproduktion, energitudjævning, og lagring. Centeret stilles "gratis" til rådighed for forskning/ afprøvning af ovenstående.	BMF i samarbejde med SDU			Der ydes ingen tilskud til de aktuelle projekter. Odense Kommunes indsats omfatter udelukkende drift og vedligehold af centeret.	2011-
Samarbejdet omfatter energimæssige erfarings-udvekslinger, skole til skole, universitet til universitet og erhverv til erhverv. Der lægges op til, at samarbejdet afstedkommer egentlige projekter som evt. kan gennemføres i den etablerede nybebyggelse.	BMF og SDU i samarbejde.				2011-
Erfaringsudvekslinger kommuner imellem.	Odense kommune.				
For at koordinere og målrette forskningen, gennemføres projekter i EU-regi og med tilskud herfra.	BMF, BKF			1.000.000 / år	2011-

Trafik- og mobilitetsplan

Delmål 2015	Delmål 2025
Trafikplanens gode intentioner er gennemført:	Odense profilerer sig som den første by i Europa, der både er cykel og kollektiv

<ul style="list-style-type: none"> - cyklismen er fremmet - den kollektive trafikplan for "Tænk sporvogn - kør bus" princippet er sat i værk - den gennemkørende trafik i bymidten er reduceret - der er oprettet miljøzone i midtbyen 	<p>trafikby:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cyklismen er fremmet - der er etableret separate sporvejsbaner, integreret i gaderummet - der er ingen gennemkørende biltrafik i byen - der er sivegader til bilerne - det er ikke længere nødvendigt med en miljøzone i midtbyen
10 % mindre kørsel i benzin- og dieseldrevne biler i Odense Kommune	25 % mindre kørsel i benzin- og dieseldrevne biler i Odense Kommune
25 % flere cykelture end i 2007	60 % flere cykelture end i 2007
40 % færre dræbte og alvorligt tilskadede cyklister end i 2007	60 % færre dræbte og alvorligt tilskadede cyklister end i 2007
40 % flere rejser med kollektiv trafik ift. 2007	200 % flere rejser med kollektiv trafik ift. 2007

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Undersøgelse af mulighederne for ekstern finansiering af udvikling af en integreret og bæredygtig mobilitetsplan samt dertil hørende pilotprojekter, bl.a. om sporvejsdrift	BKF, BMF				2008
<p>Gennemførelse af trafikplan 2008-15 med bl.a. følgende mål for cykeltrafikken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cykeltrafikken skal stige med mindst 25% i perioden 2007 – 2012. - Trafiksikkerheden for cyklister skal forbedres. - Fremkommelighed i kryds skal forbedres. - Der fastlægges normer for etablering af cykelparkering i forbindelse med byggeri. - Større parkeringsanlæg til cykler etableres. 	BKF	Afventer vedtagelse af trafikplanen	Afventer vedtagelse af trafikplanen	Afventer vedtagelse af trafikplanen	2008 – 2015
<p>Gennemførelse af trafikplan 2008-15 med bl.a. følgende mål for den kollektive trafik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - udretning af buslinier - øget driftsindsats på centrale buslinier - "tænk sporvogn, kør bus" - aktiv signalprioritering - øget anvendelse af mindre forurenende brændstoffer - øget anvendelse af filtre - intensive forstudier til sporvejsdrift 	BKF	Afventer vedtagelse af trafikplanen	Afventer vedtagelse af trafikplanen	Afventer vedtagelse af trafikplanen	2008-2015

Udarbejdelse af handlingsplan til reduktion af biltrafik i bymidten	BKF, BMF		Indgår i ovenstående		2010
Undersøge mulighederne for etablering af citylogistikselskab, der er specialiseret i varedistribution i byområder og lever op til særlige krav og betingelser, der gælder for bydistribution, ikke mindst miljøhensyn i centrale, følsomme byområder.	BKF, BMF		Indgår i ovenstående		2010
Samlet budget		0	0	0	

Reduktion af trafikens luft- og støjforurening

Delmål 2015	Delmål 2025
50 %, færre personer er belastet af den lokale sundhedsskadelige forurening (partikler og NOx) (ift 2006-niveau)	75 %, færre personer er belastet af den lokale sundhedsskadelige forurening (partikler og NOx) ift 2006-niveau)
CO ₂ -udledningen fra Odense Kommunes egen transport er reduceret med 50%	CO ₂ -udledningen fra Odense Kommunes egen transport er reduceret med 80%
50 %, færre personer er belastede af trafikstøj ift. 2007	90 % færre personer er belastede af trafikstøj ift. 2007

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af retningslinier for Odense Kommunes interne transporter, inkl. vurdering af alternative brændstoffers miljømæssige virkninger inden brug samt vurdering af effektive filtre	BMF i samarbejde med BKF, ÆHF, SAF, BUF				2008-09
Kortlægning og udarbejdelse af handlingsplan for støj- og luftforurening fra trafikken	BKF		300.000	1.200.000	2009-11
Undersøgelse af mulighederne for etablering af kommunal støjpulje	BKF, BMF				2009
Samlet budget		0	300.000	1.200.000	

Yderligere reduktion af trafikens luft- og støjforurening

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
------------------	------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-----------------

Restriktioner for køretøjer med traditionelle forbrændingsmotorer.	BKF				
Undersøgelse af muligheder for favorisering af "forureningsfri" transportmidler i form af fx el-køretøjer, brint-køretøjer.	BKF				
Miljøzoner forbeholdt kollektiv trafik. men ellers forbud mod færdsel med køretøjer med forbrændingsmotor.	BKF				
Undersøgelse af mulighederne for og effekter af favorisering af samkørsel / hjemmearbejdspladsordninger for kommunens ansatte.	BKF i samarbejde med BMF, ÆEHF, SAF, BUF				
Gennemførelse af støjdemning langs støjbelastede kommuneveje.	BKF			Udredes	2011-

Miljørigtigt kommunalt byggeri og reovering

Delmål 2015	Delmål 2025
25 % af alt kommunalt nybyggeri lever som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.	100 % af alt kommunalt nybyggeri lever som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.
100 % af alt kommunalt nybyggeri og reovering skal overholde den til hver tid gældende procedure for miljørigtigt byggeri.	100 % af alt kommunalt nybyggeri og reovering skal overholde den til hver tid gældende procedure for miljørigtigt byggeri.
25 % af alle reoverede kommunale bebyggelser skal opfylde de samme energikrav som for nybyggeri.	100 % af alle reoverede kommunale bebyggelser skal opfylde de samme energikrav som for nybyggeri.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af handlingsplan og værktøjer for miljørigtigt byggeri, der som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.	BKF i samarbejde med BMF, ÆEHF, SAF, BUF		500.000		2010
Revidering af proceduren for miljørigtigt byggeri indeholdende styring af planlægningsfasen	BKF i samarbejde med BMF, ÆEHF, SAF,		200.000		2009/10

	BUF				
Samlet budget		0	700.000	0	

Miljørigtigt privat byggeri og renovering

Delmål 2015	Delmål 2025
25 % af alle nybyggede private boliger lever som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.	50 % af alle nybyggede private boliger lever som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.
10 % af alt nybygget privat erhvervsbyggeri lever som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.	25 % af alt nybygget privat erhvervsbyggeri lever som minimum op til svanemærkets kriterier samt til energiklasse I.
10 % af alle renoverede private bebyggelser skal opfylde de samme energikrav som for nybyggeri.	100 % af alle renoverede private bebyggelser skal opfylde de samme energikrav som for nybyggeri.
Mindst 50 % af bebyggelserne i lokalplaner vedtaget siden 2009 er lavenergibebyggelser.	Alle bebyggelserne i lokalplaner vedtaget siden 2015 er lavenergibebyggelser.
Alle bygherrer informeres om og tilbydes vejledning om miljørigtigt byggeri ifm. kommunens byggesagsbehandling	Alle bygherrer informeres om og tilbydes vejledning om miljørigtigt byggeri ifm. kommunens byggesagsbehandling
Min. 25 % af alle bygherrer tager imod vejledning om miljørigtigt byggeri	Min. 50 % af alle bygherrer tager imod vejledning om miljørigtigt byggeri
Mindst en udstilling om miljørigtigt byggeri er gennemført.	Fast udstilling er etableret.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af administrative retningslinier for krav om lavenergibebyggelse i lokalplaner	BKF				2008/09
Udarbejdelse af plan for vejledning af private bygherrer	BKF		250.000		2010
Undersøgelse af mulighederne for gennem aktiv jordpolitik og efterfølgende deklarerationer at fremme miljørigtigt byggeri.	BKF		100.000		2010
Samlet budget		0	350.000	0	

Yderligere information og rådgivning om miljørigtigt byggeri

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
------------------	------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-----------------

Undersøgelse af mulighederne for etablering af et videntcenter for miljørigtigt byggeri	BKF				2011
Etablering af videntcenter for miljørigtigt byggeri	BKF			Udredes	2012-
Udarbejdelse af oplysningsmateriale.	BKF			1.000.000	2011-
Udstilling om miljørigtigt byggeri	BKF			1.000.000	2011-
Indlæg og artikler i pressen om miljørigtigt byggeri	BKF				2011-

Bæredygtig bydel - plangrundlag

Delmål 2015	Delmål 2025
Den bæredygtige bydel er projekteret.	Den bæredygtige bydel står færdigt.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Undersøgelse af mulighederne for etablering af en bæredygtig bydel, herunder lokalisering, kriterier for bæredygtighed m.m.	BMF, BKF			500.000	2011
Samlet budget		0	0	500.000	

Bæredygtig bydel – realisering

Delmål 2015	Delmål 2025
Se ovenfor.	

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Opførelse af bæredygtig bydel	BKF			Udredes	2011-
Etablering af Odinstårnet	BKF			Udredes	2011-
Etablering af bæredygtig skole	BUF			Udredes	2011-

Integration af bebyggelser i det lokale miljø og landskab

Delmål 2015	Delmål 2025
50 % af nyt byggeri er indpasset på stedet.	100 % af nyt byggeri er indpasset på stedet.
I mindst 50% af nyt byggeri må der ikke reguleres terræn i en afstand af 4 meter fra skel, undtaget indkørsel.	I alle nye byggerier må der ikke reguleres terræn i en afstand af 4 meter fra skel, undtaget indkørsel.

Min. 30 % af befæstede og bebyggede arealer er reguleret max. 10 %.	Min. 50 % af befæstede og bebyggede arealer er reguleret max. 10 %.
Ubefæstede og ubebyggede arealer må ikke reguleres.	Ubefæstede og ubebyggede arealer må ikke reguleres.
Mindst 50 % af al overfladevand skal afledes på egen grund eller fællesareal.	Al overfladevand skal afledes på egen grund eller fællesareal.
Min. 25 % af ny bevoksning på fællesarealer består af planter, der er hjemmehørende i Danmark.	Min. 50 % af ny bevoksning på fællesarealer består af planter, der er hjemmehørende i Danmark.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af procedure for landskabsanalyser som del af planlægningsopgaver				100.000	2011
Spredningskorridorer for flora, fauna og mennesker integreres med den omgivende natur og landskab	BKF			10 kr./ m ² befæstet og bebygget areal	2011-
Al ny by skal reducere belastningen af naturen udenfor området	BKF			500 kr./ m ² befæstet og bebygget areal	2011-

Danmarks grønneste storby

Kvalitet, adgang og aktivitetsmuligheder i parker og grønne områder – kortlægning og planlægning

Delmål 2015	Delmål 2025
Der er skabt et bedre og mere sammenhængende stinet i Odense Kommune ved at etablere de 70 vigtigste nye forbindelser og adgange.	Adgangen til det åbne land er forbedret væsentligt ved at etablere yderligere 100 nye forbindelser og adgange, særligt mod og i det åbne land.
Der er sat fokus på og skabt 140 nye 'brugs- og aktivitetsmuligheder' i områderne.	Der er skabt yderligere 200 nye 'brugs- og aktivitetsmuligheder' i områderne.
Fastholde og udvikle kvalitet og indhold i parker og naturområder, med fokus på både rekreative og natur værdier.	Fastholde og udvikle kvalitet og indhold i parker og naturområder, med fokus på både rekreative og natur værdier.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udvikle en stiplan, der beskriver hvor der skal etableres nye forbindelser og adgange	BKF		300.000		2010
Udarbejde et katalog over brugs- og aktivitetsmuligheder i parker og naturområder	BKF BUF		150.000	150.000	2010-11
Samlet budget		0	450.000	150.000	

Kvalitet, adgang og aktivitetsmuligheder i parker og grønne områder – anlæg og formidling

Delmål 2015	Delmål 2025
-------------	-------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Formidling af stiplanen	BKF			200.000	2011
Anlæg af stier	BKF			1.500.000 / år	2011-
Renovere og udvikle tilbudet af brugs- og aktivitetsmuligheder.	BKF, BUF			1.500.000 / år	2011-
Renovere 8 af de 80 offentlige eksisterende legepladser i parker og naturområderne hvert år	BKF, BUF			2.000.000 / år	2011-
Renovere og udvikle 10 parker og naturområder hvert år.	BKF			5.000.000 / år	2011-
Udarbejde en bevarings- og udviklingsplan for alle parker og naturområder i Odense Kommune	BKF				2011-12

Grønne sammenhænge - kortlægning

Delmål 2015	Delmål 2025
1/3 af de borgere der i 2008 har over 300 m til nærmeste park eller naturområde, har nu fået max 300 m.	2/3 af de borgere der i 2008 har over 300 m til nærmeste park eller naturområde, har nu fået max 300 m.
Ud fra en helhedsorienteret planlægning friholdes ådale, skove, naturområder og parker for bebyggelse.	Ud fra en helhedsorienteret planlægning friholdes ådale, skove, naturområder og parker for bebyggelse.
Der er etableret grønne korridorer og stier mellem 50 % af alle parker og naturområder over 0,5 ha.	Der er etableret grønne korridorer og stier mellem alle parker og naturområder over 0,5 ha.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Kortlægning af alle ådale, skove, naturområder og parker	BKF, BMF	300.000			2009
Kortlægning og udarbejdelse af forslag til korridorer	BKF, BMF		300.000		2010
Analyse og kortlægning af afstande mellem boliger - parker og naturområder	BKF, BMF	150.000	150.000		2009-10
Samlet budget		450.000	450.000	0	

Grønne sammenhænge – anlæg

Delmål 2015	Delmål 2025
-------------	-------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Etablering af korridorer	BKF			500.000 / år	2011-
Opkøb og etablering af park og naturområder.	BKF BMF			Udredes	2011-
Udarbejde og etablere 4 større projekter, hvor der arbejdes med både adgang, brugs- og aktivitetsmuligheder og børn og unges brug af parker og naturområderne.	BKF			40.000.000	2011-

Naturen og landskabet – kortlægning og planlægning

Delmål 2015	Delmål 2025
Odense kommune har fordoblet sit naturareal.	Odense kommune fortsætter med at erhverve og etablere naturarealer.
Al produktionsjord i ådalene er taget ud af intensiv drift.	Ådalenes natur er levesteder for en mangfoldig flora og fauna.
Der foretages pleje af alle naturarealer i ådalene.	Den beskyttede natur i ådalene er af høj kvalitet.
Arealet af beskyttet natur i ådalene er forøget med 50%.	Arealet af beskyttet natur i ådalene er fordoblet.
Odense Kommune tager initiativ til pleje af alt beskyttet natur i kommunen.	Odense Kommune sikrer pleje af alt beskyttet natur i kommunen.
Der er skabt gunstige forhold for det naturlige dyre- og planteliv i alle naturområderne.	Andelen af A-målsat natur (af international og national værdi) er fordoblet.
Strategi for benyttelse og beskyttelse af landskaberne er fastlagt og bruges i planlægningen og enkeltsagsbehandlingen.	Strategien for benyttelse og beskyttelse af landskaberne fastholdes og bruges fortsat i planlægningen og enkeltsagsbehandlingen.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af plan for naturgenopretning, ekstensivering og naturnær drift	BKF				2009
Undersøgelse af mulighederne for etablering af en jordkøbsfond	BKF				2009
Kortlægning af, hvor i kommunen der er størst behov/potentiale for ny natur/skov	BKF		200.000	200.000	2010-11
Kortlægning og vurdering af landskabskarakterområder	BKF		300.000		2010
Udarbejdelse af strategi for de enkelte landskabskarakterområder. Områderne opdeles i zoner.	BKF			400.000	2011
Udmøntning af Countdown 2010-forpligtelser	BKF				2008-
Samlet budget		0	500.000	600.000	

Naturen og landskabet – anlæg og indsatser

Delmål 2015	Delmål 2025
-------------	-------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Der foretages jordopkøb, naturgenopretning, ekstensivering og naturnær drift.	BKF			1.000.000 / år	2011-
Odense Kommune afsætter midler til direkte tilskud til private til naturpleje (til bekæmpelse af kæmpe bjørneklo og andre invasive	BKF			1.500.000 / år	2011-

arter)					
Der etableres en jordkøbsfond til opkøb af jord til etablering af natur og grundvandsbeskyttelse.	BKF			Udredes	2011
Odense Kommune afsætter midler til direkte tilskud til private til etablering af ny natur.	BKF				2011
Naturformidling og -vejledning, der giver borgerne viden om hvorledes de kan bruge og opleve Odenses mange parker og naturområder. Hjemmeside, foldere, aktiviteter med særlig fokus på børn, leg og sundhed.	BKF			500.000 / år	2011
Der gennemføres en historisk arealanalyse de steder, hvor materialet ikke er tilgængeligt.	BKF			Udredes	

Spildevandshåndtering – kortlægning og planlægning

Delmål 2015	Delmål 2025
De centrale renseanlæg i Odense er blandt de bedste i Danmark	De centrale renseanlæg i Odense er blandt de bedste i Danmark
Der er foretaget en kortlægning af udledningen af tungmetaller og miljøfremmede stoffer med henblik på minimering af udledningen	Eventuelle tiltag til minimering jf. kortlægningen er gennemført
En ny strategi for kloakfornyelsen er vedtaget og igangsat	Der er gennemført en omfattende fornyelse af kloaknettet i Odense
Alle ukloakerede ejendomme i det åbne land med udledning til recipient har etableret forbedret spildevandsrensning	Alle ukloakerede ejendomme i det åbne land med udledning til recipient har etableret forbedret spildevandsrensning

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Ny strategi for den fremtidige håndtering og rensning af spildevand og regnvand.	Odense Vandselskab i samarbejde med BKF				2008-2010
Ny strategi for den fremtidige slamhåndtering	Odense Vandselskab i samarbejde med BKF				2008-2009
Restriktive vilkår og grænseværdier for tungmetaller og miljøfremmede stoffer ved meddelelse af nye tilladelser til	Odense Vandselskab og				Fortsat/løbende

udledning af spildevand til kloaksystemet eller direkte til recipienten.	BKF				
Udarbejdelse af plan for og evt. igangsætning af kildeopsporing på tungmetaller og miljøfremmede stoffer, herunder gennemgang af eksisterende spildevandstilladelser for virksomheder mm. med henblik på opstramning af vilkår og grænseværdier, yderligere tør og/eller våd kildeopsporing samt evt. oplysningskampagner overfor virksomheder og borgere.	Odense Vandselskab og BKF				2008-09
Kortlægning af spildevandsudledningen fra egne / kommunale virksomheder (kontorer, institutioner, genbrugspladser, materialegårde mv. samt evt. andre kommunalt ejede arealer (f.eks. kolonihaver)), mhp. at minimere spildevandsudledningen, dvs. både mængde og indhold af forurenende stoffer.	BKF		100.000		2010
Samlet budget		0	100.000	0	

Spildevandshåndtering – yderligere tiltag

Delmål 2015

Delmål 2025

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Gennemgang af eksisterende tilladelser for virksomheder mm. og om muligt opstramning på vilkår og grænseværdier med fokus på tungmetaller og miljøfremmede stoffer	Odense Vandselskab og BKF			Udredes	2011-2015
Kildeopsporing på tungmetaller og miljøfremmede stoffer	Odense Vandselskab og BKF			Udredes	2011-2015
Undersøgelse af mulighederne for at lægge særbidrag på udledning af tungmetaller og miljøfremmede stoffer i særligt forurenede spildevand, der ledes til renselanlæggene	Odense Vandselskab og BKF			Udredes	2011-2015
Oplysningskampagner overfor virksomheder og borgere (kunne også være lystbådehavne og kolonihaver) med henblik på at rådgive om mindre brug og udledning af tungmetaller,	BKF og Odense Vandselskab			Udredes	2011-2015

miljøfremmede stoffer mm..					
Udsendelse af påbud om kloakering eller forbedret lokal spildevandsrensning (forudsat at lovhjemmel kommer med vandplanen) samt opfølgning herpå	BKF og Vandselskabet			Udredes	2011-2015

Overfladevand - handlingsplaner

Delmål 2015	Delmål 2025
Næringssaltbelastningen af N og P i overfladevandet til Odense Fjord er reduceret med 50 %	Næringssaltbelastningen af N og P i overfladevandet til Odense Fjord er reduceret med 60 %
Gode fysiske forhold i mindst 80 % af alle kommunens vandløb.	Gode fysiske forhold i alle kommunens vandløb.
Mindst 80 % af alle kommunens søer er i en god økologisk tilstand.	Alle kommunens søer er i en god økologisk tilstand.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af handlingsplan for halvering af N og P-udledning til Odense Fjord jfr. Vandrammedirektiv	BKF			Udredes	2011
Opstilling af handlingsplan for kommunale vandløb og ådale – screening af samtlige vandløbsstrækninger er en forudsætning for nedenstående aktiviteter	BKF		150.000		2010
Samlet budget		0	150.000	0	

Overfladevand – vandløbsprojekter

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Generel vandløbsforbedring: fjernelse af spærringer, udlæg af gydegrus, genåbning af rørlagte strækninger	BKF			100.000	2011-2015
Gennemførelse af ideprojekt "Faunapassage i Sørenden"	BKF			250.000	2011
Færdiggørelse af Stavids Å – vådområdeprojekt	BKF			10.000.000	2011/12
Bevarelse af Tykskallet Malermusling i Ryds Å	BKF			12.000.000	2011/12
Samlet budget		0	0	22.350.000	

Overfladevand – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Gennemførelse af handlingsplan for halvering af N og P-udledning til Odense Fjord jf Vandrammedirektiv og under foudsætning af, at Baseline-aktiviteterne er gennemført	BKF			40.000.000 / år	2011-
Etablering af 10 m bræmmer langs vandløb, jf. VRD-målene. Udtagning af 10 m bræmmer langs halvdelen af alle relevante vandløbsstrækninger	BKF			Udredes	2011-
Beskrive/udlægge relevante vådområder. Arealstørrelse afhænger af frivillighed og størrelse af jordkøbsfond.	BKF			Udredes	2011-
Ophør med vandløbsvedligeholdelse i overensstemmelse med udtagning el. ekstensivering af landbrugsdrift	BKF			Udredes	2011-
Finde egnede steder for etablering af et bynært badested	BKF			Udredes	2011-2015

Regnvandshåndtering – planlægning og vidensopsamling

Delmål 2015	Delmål 2025
Vandmængden og udledningen af kvælstof og fosfor fra overløbs-bygværkerne er reduceret med 50 % i forhold til 2000	Vandmængden og udledningen af kvælstof og fosfor fra overløbs-bygværkerne er reduceret yderligere i forhold til 2015
Ny strategi for kloakfornyelse og kapacitetsforbedring af afløbssystemet er vedtaget og taget i brug. Der tages højde for en tilpasning til klimaændringerne.	Regnvandssystemet er udformet så skadelige oversvømmelser i kældre ved kraftig regn undgås hyppigere end hvert andet år i de fælleskloakerede områder. Oversvømmelser på terræn forekommer kun hvert 10. år.
Rensning på 80 % af alle betydelige separate regnvandsudløb er etableret (fældningsbassiner, olieudskillere, infiltration og andre initiativer i oplandene til de separate udløb)	Rensning på alle (100 %) betydelige separate regnvandsudløb er etableret (fældningsbassiner, olieudskillere, infiltration og andre initiativer i oplandene til de separate udløb)
En politisk strategi er vedtaget og implementeret for den fremtidige håndtering af regnvand i byen med retningslinier for flg. områder: - Nye byområder (industri og bolig)	Al regnvand fra nye bebyggelser eller fra ændret arealanvendelse nedsives, forsinkes eller håndteres lokalt

<ul style="list-style-type: none"> - Eksisterende bolig- og industriområder - Offentlige pladser, parker og grønne områder m.m. - Offentlige befæstede arealer, gader, veje m.m. 	
---	--

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Udarbejdelse af strategi og politik for den fremtidige håndtering af regnvand i byen	Odense Vandselskab i samarbejde med BKF				2008-09
Ny strategi for kloakfornyelsen	Odense Vandselskab				2008-09
Udarbejdelse af plan for rensning på alle betydelige separate regnvandsudløb	Odense Vandselskab				2008-09
Udarbejdelse af plan for kildekortlægning i separatkloakerede områder af tilførsel af forureninger (tungmetaller/olieprodukter) til regnvandssystemerne	BKF og Odense Vandselskab				2009-10
Odense som et videns- og demonstrationsområde for bæredygtig håndtering af regnvand – Etablering af videnscenter Rain-lab Denmark	Odense Vandselskab og BKF		100.000		2009-2010
PLUS-Water (Planning of Urban Sustainable Environments Using Storm Water as a Resource) – EU Interreg - projekt	BKF og Odense Vandselskab				2008-2011
Samlet budget		0	100.000	0	

Regnvandshåndtering – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Rensning på alle betydelige separate regnvandsudløb	Odense Vandselskab			Udredes	2011
Kildekortlægning i separatkloakerede områder af tilførsel af forureninger (tungmetaller/olieprodukter) til	BKF og Odense Vandselskab			Udredes	

regnvandssystemerne					
Målrettede kampagner i separatkloakerede områder om begrænsning af tilførsel af forureninger (tungmetaller/olieprodukter) til regnvandssystemerne	BKF og Odense Vandselskab			Udredes	
Begrænsning af tilledning af regnvand til kloaksystemet ved nyanlæg inkl. nye byggemodninger og ændret arealanvendelse i eksisterende oplande	BKF og Odense Vandselskab			Udredes	Løbende
Indsats over for de regnbetingede overløb fra fælleskloakerede områder	Odense Vandselskab			Udredes	Løbende
Den bæredygtige bydel skal også omfatte afledning af regn- og spildevand. Regnvandet skal afledes/bruges på forskellig vis: - nedsivning ved kilden, - bygninger med grønne tage, så afledning af regnvand undgås, - grønne grøfter - rekreative regnvandsbassiner Spildevandet skal afledes separat og der skal installeres vandbesparende toiletter/brusere mv.	BKF og Odense Vandselskab			Udredes	

Grundvandsbeskyttelse

Delmål 2015	Delmål 2025
Etablering af 350 ha ny skov og anden natur indenfor områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande	Etablering af 700 ha ny skov og anden natur indenfor områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande
Alle kommunens egne arealer dyrkes uden pesticider og kunstgødning	Alle kommunens egne arealer dyrkes uden pesticider og kunstgødning
Ingen spildevandsnedsivning fra kolonihaver beliggende i indvindingsoplande	Ingen ukontrolleret spildevandsnedsivning fra kolonihaver i områder med særlige drikkevandsinteresser og områder med drikkevandsinteresser
Ingen ukontrolleret nedsivning af spildevand fra enkeltejendomme og spredt bebyggelse i indvindings-oplande	Ingen ukontrolleret nedsivning af spildevand fra enkeltejendomme og spredt bebyggelse i områder med drikkevandsinteresser
Grundvandstilsyn på udvalgte landbrug, gartnerier, maskinstationer, udvalgte virksomheder, vandværker, kildepladser etc. i indvindingsoplande hvert andet år	Grundvandstilsyn på udvalgte landbrug, gartnerier, maskinstationer, udvalgte virksomheder, vandværker, kildepladser etc. i drikkevandsområder (OSD og OD) hvert andet år
Der skal nydannes mindst lige så meget rent grundvand som der indvindes	Der skal nydannes mindst lige så meget rent grundvand som der indvindes

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Undersøgelse af mulighederne for oprettelse af kommunal fond med tilstrækkelige midler til opkøb af egnet jord til skovrejsning og naturformål	BKF, BMF				2008/09
Gennemførelse af en ejendomsmæssig forundersøgelse ift. skovrejsning og braklægning	BKF		200.000		2010
Udarbejdelse af plan for omlægning af skønsømmæssigt 500 ha landbrugsjord beliggende i 300 m zonen omkring vandværksboringer til pesticidfri dyrkning, herunder undersøgelse af mulighederne for takstfinansiering	BKF				2008/09
Udarbejdelse af plan for omlægning af 1000 ha landbrugsjord til ekstensiv drift som følge af indsatskortlægningen	BKF				2008 - 2012
Miljøtilsyn af udvalgte landbrug, gartnerier, maskinstationer og virksomheder hvert andet år	BKF		200.000	200.000	2010 -
Samlet budget		0	400.000	200.000	

Grundvandsbeskyttelse – omlægning af landbrugsjord

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Gennemførelse af plan om omlægning af skønsømmæssigt 500 ha landbrugsjord beliggende i 300 m zonen omkring vandværksboringer til pesticidfri dyrkning. <i>(Det er uhjemlede tiltag, der afventer Vandplan-aktiviteter. Indtil videre alene baseret på frivillighed og erhvervets medejerskab til det omgivne miljø)</i>	BKF			2.000.000	2011 -
Samlet budget		0	0	2.000.000	

Grundvandsbeskyttelse – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Oprettelse af kommunal fond med tilstrækkelige midler til opkøb af egnet jord til skovrejsning og naturformål. (Samme fond som nævnt under "Natur og landskabet")	BKF, BMF			udredes	2011-
Grundvandsrelateret tilsyn på alle kildepladser (potentialeforhold, sulfatering, , arsen, bæredygtig indvinding påvirkning af vandføring og vådområder)	BKF + Odense Vandselskab			Udredes	2011-
Udtagning af 3000 ha landbrugsjord (19% af 15619 ha), der omligges i 1400 ha vedvarende græs uden gødskning, 1250 ha vådområder/eng og godt 300 ha skov <i>(Det er uhjemlede tiltag, der afventer Vandplan-aktiviteter. Indtil videre alene baseret på frivillighed og erhvervets medejerskab til det omgivne miljø)</i>	BKF			Udredes	2011-
Omlægning af skønsmæssigt 500 ha landbrugsjord beliggende i 300 m zonen omkring vandværksboringer til pesticidfri dyrkning. <i>(Det er uhjemlede tiltag, der afventer Vandplan-aktiviteter. Indtil videre alene baseret på frivillighed og erhvervets medejerskab til det omgivne miljø)</i>	BKF			Udredes	2011-
Omlægning af 1.000 ha landbrugsjord til ekstensiv drift som følge af indsatskortlægningen	BKF			Udredes	2011-
Konsekvent styring af slamudbringning i forhold til vandindvinding. Kontrol med "import" af slam.	BKF og Odense Vandselskab			Udredes	
Indsamling af pesticidrester	BKF			Udredes	
Skånsom vejsaltning	BKF			Udredes	

Byen med bæredygtighed for børn og unge

Børn og unge i byen og naturen

Delmål 2015	Delmål 2025
Børns omgivelser indrettes, så de underbygger børnenes forståelse af bæredygtighed.	Børns omgivelser indrettes, så de underbygger børnenes forståelse af bæredygtighed.
Forvaltningen understøtter at børn og unge i skoler, ungdomsskoler og institutioner opfordres til at børnene bruger de offentlige parker og naturområder min. 1 gang om ugen i forbindelse med undervisning eller leg. Børn og unge bruger parker og naturområder i fritiden til organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter.	Forvaltningen understøtter at børn og unge i skoler, ungdomsskoler og institutioner opfordres til at børnene bruger de offentlige parker og naturområder min. 2 gang om ugen i forbindelse med undervisning eller leg. Børn og unge bruger parker og naturområder i fritiden til organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter endnu mere end i 2015.
I offentlige byrum, hvor børn og unge færdes, skal der indtænkes bæredygtige løsninger, hvor genanvendelse af vand synliggøres og bæredygtige energiformer og –anvendelse er i fokus.	I offentlige byrum, hvor børn og unge færdes, skal der intænkes bæredygtige løsninger, hvor genanvendelse af vand synliggøres og bæredygtige energiformer og –anvendelse er i fokus
Antallet af børn, der går eller cykler i skole, skal øges med minimum 25 % .	-

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
I den undersøgelse af hvordan bæredygtighed bedst synliggøres i det offentlige rum (evt. via en idekonkurrence om emnet) – udføres en konkurrence, hvor der også er indarbejdet en kategori hvor børn og unge kan deltage.	Internt Sekre. for Bæredygtighedskoordinerer.	-	-	-	2010
Udarbejde et katalog der beskriver de mange brugs- og aktivitetsmuligheder i parker og naturområder med særlig fokus motion, leg og læring i det grønne Odense.	BUF, BKF		200.000	200.000	2010-2011
Udføre et pilotprojekt hvor det i samarbejde med skoler og institutioner udredes hvad der skal gøres for, at de bruger parker og naturområder mere.	BUF, BKF		500.000	500.000	2010-2011
Samlet budget		0	700.000	700.000	

Børn og unge i byen og naturen – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
-------------	-------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Projektforslag til at etablere bæredygtige lejrskole-konference-, udstillings og lejrskolefaciliteter med overnatnings-muligheder ved Taup Davinde området. Forskellige muligheder og økonomi beskrives.	BUF, BKF			Skal udredes i projektformulering	2011-2015
Skoleveje skal i det mulige omfang forbedres så de tilgodeser gående og cyklister. Der skal bl.a. opsættes belysning af alle skoleveje – også dem, der af forskellige årsager ikke asfalteres.	BKF			Skal udredes i projektformulering som del af Mobilitetsplanen	2011-2015
Et pilotprojekt med etablering af faciliteter eller materiale der gør det lettere og mere attraktivt for skoler og institutioner at bruge parker og naturområder.	BUF			500.000 kr	2011-2015
Beskrivelse af tiltag, der kan få flere børn til at cykle eller gå i skole. – f.eks iværksættelse af en årlig ”vi går/cykler i skole”-kampagne.	BKF og BUF			Udredes	2011-2015

Bæredygtighed i skole- og institutionsbygninger

Delmål 2015	Delmål 2025
Alle nye skoler, fritidshuse, børnehuse bygges miljørigtigt bl.a. med synlighed omkring genanvendelse af vand og bæredygtige energiformer. Bygningerne skal som minimum leve op til ”Svanemærket”, når dette bliver oprettet for de berørte bygninger.	Alle nye skoler, fritidshuse, børnehuse bygges miljørigtigt bl.a. med synlighed omkring genanvendelse af vand og bæredygtige energiformer. De nye bygninger etableres så børnene bliver de børn i Danmark, der får mest plads både inde og ude. Bygningerne skal som minimum leve op til ”Svanemærket”.
På 75 % af eksisterende skoler skal der være et eksempel på et bæredygtighedsprojekt – f.eks. synliggørelse af regnvandsmængde som element i uderummet	På 100 % af eksisterende skoler skal der være et eksempel på et bæredygtighedsprojekt – f.eks. synliggørelse af regnvandsmængde som element i uderummet.
Nedbringelse af det gennemsnitlige el-, vand- og varmekonsum samt den gennemsnitlige affaldsmængde i børnehuse, skoler, fritidsklubber, specialinstitutioner, ungdomsskoler, foreninger, kommunale sports- og fritidshuse mv	Nedbringelse af det gennemsnitlige el-, vand- og varmekonsum samt den gennemsnitlige affaldsmængde i børnehuse, skoler, fritidsklubber, specialinstitutioner, ungdomsskoler, foreninger, kommunale sports- og fritidshuse mv

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Projektbeskrivelse på, hvordan der i eksempelvis i en 10-års periode årligt kan afsættes en pulje på 1-5 mio. kr. til bæredygtighedstiltag på de eksisterende bygninger og udearealer. Der skal udarbejdes retningslinier for tildeling af midlerne samt for søgning af øvrige puljer, fonde mv.	BUF og BKF		50.000		2010
Undersøge mulighederne for at synliggøre resultaterne af de enkelte skolars og institutioners anstrengelser. Dette kan f.eks. ske ved opsættelse af barometre på skoler og institutioner, så brugerne løbende kan følge med i forbruget. Synliggørelsen skal så vidt muligt ske i samarbejde med forsyningselskaberne.	BUF og BKF		50.000		2010
Det undersøges i hvilket omfang det yderligere er muligt at nedbringe el-, vand- og varmemeforbrug samt affaldsmængden i skoler, institutioner, specialinstitutioner, klubber, foreninger mv. frem til udgangen af henholdsvis 2015 og 2025.	BKF				2009
Skolerne, institutioner mv. tilskyndes til at spare ved, at en evt. besparelse fastholdes decentralt. 2007 sættes som 0-niveau. Kommunens "centrale" besparelse bliver alene, at 0-niveauet ikke reguleres.	BKF, BUF og BMF				2008-2009
Der iværksættes konkurrencer om hvilken skoler og hvilken institution, der formår at mindske forbruget relativt mest.	BUF og BKF			100.000	2011-2015
Samlet budget		0	100.000	100.000	

Bæredygtighed i skole- og institutionsbygninger – yderligere tiltag

Delmål 2015	Delmål 2025
--------------------	--------------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Etablering af pulje på 1-5 mio. kr. til bæredygtighedstiltag på de eksisterende bygninger og udearealer.	BUF og BKF			1- 5 mio. kr pr. år	2011-2025
Der ansættes en rådgiver i Børn- & Ungeforvaltningen, der kan	BUF			500.000 kr	2011-2015

bistå eksisterende skoler, ungdomsskoler, fritidsklubber, kommunale sports- og fritidshuse, specialinstitutioner, børnehuse mv. med idéer til og rådgivning om beplantning og indretning i forbindelse med renovering og udbygning af bæredygtige udearealer.				Pr. år	
---	--	--	--	--------	--

Undervisning og pædagogiske aktiviteter - kompetenceudvikling

Delmål 2015	Delmål 2025
Undervisningen af og pædagogiske aktiviteter for børn skal i højere grad tilrettelægges så den underbygger børnenes forståelse af bæredygtighed	Undervisningen af og pædagogiske aktiviteter for børn skal i højere grad tilrettelægges så den underbygger børnenes forståelse af bæredygtighed
75 % af alle skoler har grønt flag.	100 % af alle skoler har grønt flag
Alle Børnehuse opfylder krav til Friluftsrådets grønne mærkningsordning: "Grønne spirer".	Alle Børnehuse opfylder krav til Friluftsrådets grønne mærkningsordning: "Grønne spirer".

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Uddannelse af lærere og pædagoger for at indføre mærkningen "Grønt flag på skoler og mærkningen "Grønne spirer" i institutioner. Planlægning, gennemførelse og rapportering.	BKF		500.000	500.000	2010 -2012
Samlet budget		0	500.000	500.000	

Miljøbusser til skoler og institutioner

Delmål 2015	Delmål 2025
-------------	-------------

Se ovenfor.

Aktivitet	Ansvarlig	Budget 2009	Budget 2010	Budget 2011	Tidsplan
Undersøge muligheden for at indrette 5 grønne miljøbusser. Busserne skal indrettes med mini-laboratorier, fiskestænger, sommerfuglenet, små akvarier mv. Til hver bus knyttes en naturvejleder, der tillige skal fungere som chauffør. Institutioner og skoler skal udelukkende kunne rekvirere	BUF			Skal udredes i projektformulering men vurderes til ca. 1 mio. kr. pr bus. Derudover driftsudgifter til bus,	2011-2015

busserne til udflugter i det grønne.				<i>chauffør/vejleder..</i>	
--------------------------------------	--	--	--	----------------------------	--